

Marsze równości – podsumowanie współpracy organizatorów z funkcjonariuszami Policji w roku 2015 i 2016

Rzecznik Praw Obywatelskich, który zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2014 r. poz. 1648, z późn. zm.), stoi na straży wolności i praw człowieka określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz w innych aktach normatywnych, w tym również na straży realizacji zasady równego traktowania, zwrócił się do organizatorów marszów równości o przekazanie wniosków w zakresie współpracy z funkcjonariuszami Policji w związku z organizowanymi w 2015 i 2016 r. zgromadzeniami. Niniejsze podsumowanie zostało sporządzone na podstawie relacji organizatorów marszów równości: w Krakowie w 2015 r. (organizator zgromadzenia: Stowarzyszenie Queerowy Maj), we Wrocławiu w 2015 r. (organizator: Kultura Równości), w Warszawie w 2015 r. (organizator: Wolontariat Równości), w Poznaniu w 2015 r. (organizator: Stowarzyszenie Grupa Stonewall), w Gdańsku w 2015 r. (organizator: Stowarzyszenie Tolerado) i w Łodzi w 2016 r. (organizator: Fabryka Równości).

I. Stan prawny

Organizowanie marszów równości – pokojowych zgromadzeń, mających na celu wyrażenie poparcia uczestników dla urzeczywistnienia zasady równego traktowania – jest wyrazem korzystania z wolności zgromadzeń. Wolność organizowania pokojowych zgromadzeń i uczestniczenia w nich gwarantowana jest przez szereg aktów prawa powszechnie obowiązującego, w tym aktów prawa międzynarodowego – art. 57 Konstytucji (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.) czy art. 11 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, z późn. zm.).

Na państwie spoczywa nie tylko negatywny obowiązek powstrzymywania się od nieuzasadnionej ingerencji w wolność zgromadzeń, ale także pozytywny obowiązek zabezpieczenia korzystania z tej wolności. Obowiązek ten jest szczególnie ważny dla osób o niepopularnych poglądach czy przynależących do mniejszości, ponieważ osoby te są bardziej narażone na prześladowanie (§ 64 wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 3 maja 2007 r. w sprawie Bączkowski przeciwko Polsce, skarga nr 1543/06). Organy władzy publicznej są zobowiązane zapewnić ochronę grupom organizującym demonstracje i biorącym w nich udział, bo tylko w ten sposób można realnie gwarantować wolność zgromadzeń, bez względu na stopień kontrowersyjności przedstawianych publicznie

poglądów i opinii (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 stycznia 2006 r. w sprawie K 21/05).

Obowiązek zapewnienia faktycznej realizacji wolności zgromadzeń, jako prawa człowieka, spoczywa także na funkcjonariuszach Policji. Zgodnie z art. 14 ust. 3 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2015 r. poz. 355, z późn. zm.) policjanci w toku wykonywania czynności służbowych mają obowiązek respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka. Za zapewnienie bezpieczeństwa uczestników pokojowych zgromadzeń odpowiada właściwy komendant powiatowy (miejski) Policji, a w przypadku m. st. Warszawy – komendant rejonowy Policji, który informowany jest o organizowanym zgromadzeniu przez organ gminy (art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. Prawo o zgromadzeniach, Dz. U. z 2015 r. poz. 1485).

II. Wnioski

Wszyscy organizatorzy marszów równości pozytywnie ocenili współpracę z komendami miejskimi Policji i zgodnie przyznali, że co roku, z każdym kolejnym marszem, zabezpieczenie przebiegu zgromadzenia jest coraz bardziej profesjonalne – organizatorzy w szczególności podkreślali zaangażowanie funkcjonariuszy Policji wyznaczonych do współpracy z nimi oraz możliwość bezpośredniego z nimi kontaktu telefonicznego. Poniżej przedstawiono najistotniejsze wnioski związane z zabezpieczeniem zgromadzeń, zgłoszone przez organizatorów.

• Przygotowania do marszów równości

Dobłą praktyką są spotkania organizatorów z przedstawicielami urzędu miasta i Policją (**Warszawa, Poznań, Gdańsk, Wrocław**). Poniżej opis przebiegu spotkania, sporządzony przez organizatorów marszu równości w Poznaniu:

Na kilka dni przed marszem zostałem zaproszony do urzędu miasta na spotkanie z przedstawicielami Policji (pełniłem funkcję przewodniczącego zgromadzenia). W czasie tego spotkania zostałem szczegółowo poinformowany o regulacjach prawnych dotyczących zgromadzeń publicznych, obowiązków i uprawnień przewodniczącego zgromadzenia (jako radca prawny zwracałem na to również szczególną uwagę – Policja udzieliła pełnej i fachowej informacji). Ponadto omówiliśmy szczegółowo całą trasę marszu, ze zwróceniem uwagi na szczegóły techniczne (zakręty, niebezpieczne miejsca, ruch pod prąd, sposób zamykania ulic, itp.). Policja pozytywnie odpowiedziała na wszystkie moje prośby dotyczące m.in. całkowitego zamknięcia ulicy przecinającej park, w którym zgromadzenie się rozpoczynało, zorganizowania miejsca na tej ulicy na potrzeby postoju autobusu piętrowego, zabezpieczenia miejsca na podnośnik w połowie trasy marszu przy Muzeum Narodowym. Poinformowałem policję o spodziewanym uczestnictwie VIPów (np. prezydenta Jaśkowiaka, posłanki Anny Grodzkiej). Ustaliliśmy również szczegóły dotyczące pracy wolontariuszy Grupy Stonewall

w czasie marszu. Policja zadbała nie tylko o kwestie bezpieczeństwa, lecz również o komfort uczestników marszu. Zadano mi pytanie, czy chcemy maszerować w kordonie, czy życzymy sobie bardziej dyskretnej ochrony na rogach marszu. Oczywiście byłem gorącym zwolennikiem drugiej opcji i prośba ta została uszanowana. Na koniec spotkania zostałem zapewniony, że w każdej chwili mogę dzwonić na komórkę.

- **Kontrmanifestacje**

Zagrożenie życia, zdrowia czy mienia w znacznych rozmiarach, uzasadnia wezwanie organizatora później zgłoszonego zgromadzenia (kontrmanifestacji) do zmiany miejsca lub czasu zgromadzenia na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. Prawo o zgromadzeniach. W celu usprawnienia uzgodnienia zmiany miejsca lub czasu zgromadzeń, działając na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. Prawo o zgromadzeniach, organ gminy może przeprowadzić rozprawę administracyjną. Jeżeli na rozprawie administracyjnej organizatorzy zgromadzeń nie uzgodnią miejsca lub czasu zgromadzeń w taki sposób, aby ich przebieg nie zagrażał życiu lub zdrowiu ludzi albo mieniu w znacznych rozmiarach, organizatorzy zgromadzeń dokonują wyboru miejsca lub czasu zgromadzeń zgodnie z kolejnością wniesienia zawiadomień o zamiarze zorganizowania zgromadzenia.

Należy zatem uznać, że jeżeli w ocenie prezydenta miasta czy komendanta miejskiego Policji, zawiadomionego o planowanych zgromadzeniach na podstawie art. 8 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. Prawo o zgromadzeniach, istnieje zagrożenie życia lub zdrowia ludzi albo mienia w znacznych rozmiarach, obowiązkiem prezydenta miasta jest wezwanie organizatora zgłoszonego później zgromadzenia (kontrmanifestacji) do zmiany miejsca lub czasu zgromadzenia. Właściwe służby zobowiązane są bowiem przede wszystkim do właściwego zabezpieczenia korzystania z wolności zgromadzeń.

Za dobrą praktykę należy uznać uprzedzenie uczestników marszów równości o zmianie miejsca czy czasu organizowanej kontrmanifestacji, co wzbudzi w nich przekonanie, że korzystając z wolności zgromadzeń zostanie im zapewnione bezpieczeństwo. Wskazane jest unikanie w takich sytuacjach konfrontacji uczestników zgromadzenia z uczestnikami kontrmanifestacji (**Kraków**).

- **Przebieg zgromadzenia**

Organizatorzy doceniali bezpośredni kontakt z funkcjonariuszami Policji także w trakcie trwania zgromadzenia (**Warszawa, Poznań, Wrocław**). Umożliwia to realizację ustawowego obowiązku przewodniczącego zgromadzenia pozostawiania

w kontakcie z funkcjonariuszami Policji w przypadku ich przybycia na miejsce zgromadzenia, o którym mowa w art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. Prawo o zgromadzeniach.

- **Odpowiednia reakcja na próby zakłócenia przebiegu marszów równości**

Organizatorzy marszów doceniali zapewnianie bezpieczeństwa uczestnikom poprzez dyskretną obecność funkcjonariuszy Policji – udział w marszu nieumundurowanych funkcjonariuszy Policji (**Warszawa, Wrocław, Łódź**) czy rozmieszczenie funkcjonariuszy Policji w kluczowych punktach, niekoniecznie tworząc szczelny kordon wokół uczestników Marszu (**Poznań**). Zwrócono uwagę, że w sytuacjach, w których nie jest to uzasadnione względami bezpieczeństwa, zbyt duża liczba w pełni uzbrojonych funkcjonariuszy Policji może niekiedy zniechęcać do udziału w marszach równości, wzbudzając obawę uczestników o zdrowie i życie (**Poznań, Łódź**).

Za godne naśladowania należy uznać korzystanie przez funkcjonariuszy Policji z możliwości wystąpienia z wnioskiem o ukaranie w sprawach o wykroczenie naruszenia przepisów o zgromadzeniach (art. 52 Kodeksu wykroczeń) i publiczne prezentowanie nieprzyzwoitych rysunków (art. 141 Kodeksu wykroczeń). Przykłady:

- Próba zablokowania Trójmiejskiego Marszu Równości przez jedną z radnych wraz z członkami jej rodziny zakończyła się skierowaniem przez Policję wniosku o ukaranie za popełnienie wykroczenia z art. 52 Kodeksu wykroczeń (**Gdańsk**).
- Skierowanie przez Policję wniosku o ukaranie w sprawie popełnienia wykroczenia z art. 141 Kodeksu wykroczeń, tj. umieszczenia w miejscu publicznym nieprzyzwoitego rysunku (symbolu „zakaz pedałowania”). Symbol ten był publicznie prezentowany przez uczestników kontrademonstracji wobec zgromadzenia publicznego „Coming Out Day 2013 Zostań Bohaterem/ką” zorganizowanego przez Stowarzyszenie „Tęczówka”. W dniu 15 maja 2014 r. Sąd Rejonowy Katowice-Wschód w Katowicach skazał sprawcę wykroczenia na karę grzywny w kwocie 100 zł (sygn. akt V W 222/14).

- **Zakończenie zgromadzenia**

Za konieczne organizatorzy marszów uznali zapewnienie bezpieczeństwa uczestnikom i wolontariuszom także po zakończeniu zgromadzenia, podczas powrotu do domu i podczas imprez towarzyszących marszom równości (**Warszawa, Poznań, Wrocław, Łódź**). Obawę o bezpieczeństwo uczestników podczas powrotu do domu wyrażali organizatorzy marszu w Krakowie i Wrocławiu.

Warto wyróżnić doświadczenie łódzkie. Zgodnie z relacją organizatorów funkcjonariusze Policji monitorowali okolice przebiegu marszu równości

i największych skrzyżowań. Po rozwiązaniu tegorocznego Łódzkiego Marszu Równości doszło do napaści na jednego z uczestników, który został uderzony pięścią w twarz. Napastnicy zostali natychmiast zatrzymani przez znajdujących się nieopodal, nieumundurowanych funkcjonariuszy Policji. Jak wynika z relacji uczestniczki tego zdarzenia:

Chcielibyśmy także wszyscy, którzy uczestniczyliśmy w tym zdarzeniu, podziękować z tego miejsca łódzkiej policji za ich błyskawiczną reakcję i profesjonalną postawę. Podczas przyjmowania od nas zeznań pytali o wszelkie przesłanki, które mogłyby świadczyć o tym, że sprawcy powodowani byli nienawiścią na tle orientacji seksualnej. Pochwalili także naszą decyzję o złożeniu skargi. Jeden z funkcjonariuszy, którzy dokonali zatrzymania, powiedział, że dobrze zrobiliśmy, bo „przecież nie po to organizujecie te marsze, żeby później puszczać takie rzeczy płazem”.

Warszawa, dnia 18 maja 2016 r.

Opracowanie: Anna Mazurczak, Naczelniczka Wydziału Prawa Antydyskryminacyjnego w Zespole do spraw Równego Traktowania, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich